

dezésére szolgáló tartalék sincsen beszámítva, még mindig deficit nélkül 116.7 millió koronával nagyobb összeget adhat az egyes tárcák rendelkezésére, mint amennyi az 1909-iki költségvetésben rendelkezésre állott. A hadügyi költségek beállítása után, ha a fogyasztási adóknál a pénzügyminiszter által 14 millióval felvett többletet beszámítjuk, a költségvetés még mindig 20 millió deficitet fog feltüntetni. Az utolsó négy évben a kiadások évi emelkedése mintegy 92 millió koronát tett ki évenként. A mostani költségvetés mellett ezen emelkedés csak 58 és fél millió, melyet hozzászámítva a hadügyi költségekre beállítandó 34 millió koronát, ugyancsak 92 millió évi emelkedés fog származni azal a különbséggel, hogy azelőtt az egész összeg a produktív állami feladatok szolgálatában állott, holott most a 34 milliót ezen produktív kiadásoktól kell elvonni. A pénzügyminiszter redukálni kívánja azon kiadásokat, amelyek a koalíció alatt alkotott és az állami legégetőbb szükségleteket pótló törvényalkotásokból erednek. Ehez a pártnak hozzájárulnia nem lehet. Ezután ismertette azon főbb szempontokat, melyeknek bírálatát a költségvetési vita alkalmával föltétlenül szükségesnek tartja. Indítványozza, hogy a párt a javaslatot általánosságban se fogadja el.

Bernáth Béla bejelenti, hogy határozati javaslatot fog benyújtani a költségvetési vita alkalmával a boritaladó leszállítása tárgyában, továbbá kérdést fog intézni a pénzügyminiszterhez a szőlőtulajdonosoknak juttatott agrárkölcson kezelése tárgyában.

Sághy Gyula, Szentiványi Árpád, Hammersberg László és Gál Sándor felszólalása után a párt határozatlan kimondotta, hogy a költségvetést általánosságban sem fogadja el és álláspontjának a képviselőházban való kifejtésével Paizs Gyulát bizta meg. Egyben felkérte a párt a tagokat, hogy a vitában mentől többen vegyenek részt. Az egyes tárcáknál a párt álláspontjának kifejtésével megbizta a kisebb tárcáknál Jármay Bélát, a belügyi tárcánál Gál Sándort, a pénzügyi tárcánál Szebeny Antalt, a kereskedelemügyi tárcánál Hédeváry Lehel, a földművelésügyi tárcánál Bernáth Bélát, a kultusztárcánál Sághy Gyulát, az igazságügyi tárcánál Szalay Lászlót és a honvédelmi tárcánál Kelemen Bélát.

Budapestnek nem kell a földgáz.

— Erdélyi álmódosások. —

Kolozsvár, március 10.

(Kiküldött tudósítónktól.) Kolozsvárott ma délelőtt „országreszi“ értekezlet volt a kissármási földgáz ügyében. Ennek az egyébként partikuláris jelentőségű értekezletnek az lett az eredménye, hogy Budapest székesfőváros visszautasította a földgázt. Nekünk nem kell a földgáz, mert ami eddig a földgáz ügyében történt, az nem elegendő arra, hogy Budapest rábizhatná a maga közvilágítását. Nem kell a földgáz, melyből naponként kilencszázezer köbméter oszlik el Kissármáson hiába a levegőben. És ha Budapesten nem kell, akkor az erdélyiek úgy fognak járni vele, mint az éhező ember, aki a sivatagban vízre bukkan, de falu vagy város ezer kilométernyire nincs körülötte.

— Erdély az az ország, mondotta nekem Heltai Ferenc, amely tele van kincsekkel, de egyiket sem tudja kihasználni. Most egygyel több ilyen kincse lesz neki.

Ez az értekezlet, amelyet speciális erdélyi büszkeséggel országreszi értekezletnek neveztek a meghívóban, nem azt dokumentálta, amit szeretttünk volna. Budapest fölfedezte a földgázt s az erdélyiek most szentül meg vannak győződve arról, hogy a főváros ki akarja rabolni Erdélyt, meg akarja fosztani attól a kincstől, amelyet egyenesen a hatalmas Uristen juttatott a dicső fejedelmek kései utódainak. Olyanok ezek az erdélyiek, mint az a koldus, akinek egy intelligens ember megmagyarázza, hogy az a gomb, amelyet a gunyóján visel, százakat ér. A koldus megmámorosodik és elkábul. Mámorában százezreket érőnek gondolja a gombot. Im már hiába mondják neki, hogy csupán százakról van szó, ahhoz is vevő kell, elkéseredett meggyőződésben kiabálja:

— Meg akarnak csalni . . . Ki akarnak rabolni . . .

Az értekezleten Szadeczky Gyula geologus, kolozsvári egyetemi tanár büszkén vágta ki:

— Az a gázmenviség, amely Kissármáson

egy nap hiába ömlik széjjel a levegőbe, száz ezer koronát ér.

Az erdélyiek mámorosan, az örömtől kipirosodott arccal hallgatták, amire felkelt Heltai Ferenc, aki szintén erdélyi annyiban, hogy az országházban az oklándi kerületet képviseli és azt mondotta:

— Nem szabad ilyen fantasztikus számokat mondani. A kissármási kut egy napi termelése nem százezer, hanem négyezeröttszáz korona értékű. Szadeczky tanár ur 11—12 fillér árral értékelte a gázt, pedig az üzleti értéke fél fillér köbméterenkint . . .

— Az nem lehet! — kiáltották közbe az erdélyiek.

Szadeczky pedig felpattant:

— Nemcsak hogy százezret ér, de még bátran hozzászámíthatunk egy félszer annyit . . . Akárhogyan van, annyi bizonyos, hogy amit méltóztatott mondani, az koldusnak való érték . . .

Iszonyu éljenzés és lelkes taps következett erre. Szadeczky a lelkiükből beszélt. Ez koldusnak való érték. Nekik olyan ember kell, aki százezrekre becsüli a kissármási kut napi termelését.

. . . Kissé lehangolva és elszomorodva hallgattuk az értekezlet további eseményeit. Mintha nem miközülünk valók ültek volna Kolozsvár szabad királyi város közgyűlési termében. Idegesen, ingerülten verték a padot és felháborodva kiáltották:

— Jönnék az idegenek, a magyarországiak, a budapestiek s meg akarnak fosztani bennünket a kincstől, amely Erdélyt fogja felvirágoztatni.

Lelkesedve hallgatták Cholnoky Jenő egyetemi tanárt, aki lendületes szavakban kelt Erdély védelmére, pedig Erdélyt nem akarta bántani senki. Határozati javaslatában még azt is kikötötte, hogy a távvezeték körül való vállalkozásában Erdélynek részesednie kell, amire így szólott valaki:

— Hiszen Erdélynek egyetlen fillérje sincs vállalkozásra . . .

Amire egy fővárosi tisztviselő csöndesen megjegyezte:

— A csővezetékhez majd az erdélyiek fogják szállítani a — lyukat.

Az értekezlet elnöke gróf Bély Ákos volt. Nagyon kedves, nagyon szeretetreméltó ember; éppen olyan a külseje, mint Vendreyé a Vigsinházban, amikor korosabb embereket játszik, akik fürgeségükkel, virgoncságukkal és örökös mosolygásukkal még egyáltalán nem számítódnak az öreg emberek közé. Mellette ült az egyik kolozsvári képviselő, a fiatal gróf Bánffy Miklós, aki idegesen hallgat mindent, ami a gáznak Erdélyből való elvezetésére vonatkozik. Ők nem magyarok, hanem erdélyiek, akik nem látnak túl a Királyhágón, akik ilyeneket mondanak:

— Meg fogjuk kérni a pénzügyminisztert, hogy utasítsa hozzánk a tőkét . . .

Sándor János volt belügyi államtitkár, aki maga is erdélyi birtokos s akinek földgáz is van a birtokán, magyarázólag mondja:

— A vállalkozó nincs tekintettel Erdély érdekeire. A vállalkozó ceruzát vesz a kezébe és számol.

De az ő szavának kevés a fogantatja. Az erdélyiek azzal a meggyőződéssel jöttek az értekezletre, hogy Budapest tolvaj, el akarja lopni az erdélyiek kincsét. Kissé pikáns volt, amikor Szvacsina polgármester felolvasta Sztérényi József levelét, amelyben a többi között ez volt:

— A pénzügyminiszter ur felhatalmazott annak kijelentésére, hogy a földgázt elsősorban Erdélyben kívánja értékesíteni és ameddig Erdély érdekei nincsenek kielégítve, addig nem gondol a gáz elvezetésére.

Bóhm főmérnök, aki a furásokról számolt be, így kezdte:

— A pénzügyminiszter ur rendeletileg utasított, hogy mondjam el . . . (És itt ugyanaz követték, amire Sztérényit felhatalmazta a miniszter.)

Ezt elmondták vagy öten, mind a pénzügyminiszter megbízásából. De tévedés volna azt hinni, hogy a kedélyek megnyugodtak erre. Ott látták Heltai Ferencet, aki már az ülés elején azzal sértette meg az erdélyi büszkeséget, hogy

a kissármási kut egy napi termelése nem száz-ezer, hanem négyezeröttszáz koronát ér. Féltek ettől az embertől, aki nem beszélt az erdélyi fejedelmekről és a dicső multról, hanem számokat mondott. Kellemetlen ember! Amikor felkelt, szinte elkéserevde kiáltottak feléje:

— Nem adjuk a gázt!... Nem adjuk a gázt!...

Heltai mosolyog.

— Ebben a dologban megnyugtathatom a tisztelt értekezletet, — kezdte. — Budapestre beláthatatlan időkig nem fogjuk elvezetni a földgázt...

Egyszerre csönd támad. A szemekből valami megmagyarázhatatlan csillogás villant elő. Ugy éreztem, hogy a tömeg, mintha csak egy ember lett volna, végigborzongott a rosszat sejtő csudálkozástól. Heltai végignézett rajtuk és csöndesen folytatta:

— Böhm főmérnök ur azt a kijelentést tette, hogy még évek hosszú soráig nem fogunk a furásokról olyan bizonyosságot kapni, amire távvezeték csinálhatnánk. A furások még meg sem indultak és ha lesz is eredménye az említett öt furásnak, reális vállalkozó nem alapíthat öt furásra. Budapest nem alapíthatja erre a gázgyárát, amelynek 1914-re készen kell lennie.

Most már egyetlen hang sem támadt. Az emberek egymásra néztek, de senki nem szólt. Heltai folytatta:

— Akármilyen rossz néven is veszik tőlem, én megmondom, hogy ha Budapestre nem vezeték el a földgázt, akkor a közbeeső városok és így Kolozsvár sem fognak hasznot húzni belőle. Az érdekek azonosak: a távvezeték Erdélynek érdeke. Ha az egész földgáztermelést közös távvezetékbe kapcsolják, csak akkor van remény arra, hogy jövedelmező legyen. Ne ellentéteket idézzenek fel, hanem igyekezzenek együttműködni! De az a mód, ahogy itt tárgyalták ezt a kérdést, egyáltalán nem alkalmas erre.

Néhány pillanatig senki sem tudta, mitevő legyen. Budapest visszautasította a földgázt! Budapestnek nem kell a kincs! Ekkor a fiatal gróf Bánffy Miklós, akiről meg kell említeni, hogy egyébként kitűnő író, ezekkel a szavakkal pattant fel:

— Én ugyan nem értek ehhez a kérdéshez, de véleményem a következő...

És az erdélyiek szolidaritásáról beszélt. Meg arról, hogy a pénzügyminiszter ide fogja hozni a tőkét, akármit is beszélnek a pestiek.

Pfeiffer Ignác műegyetemi tanár beszélt még nagyon komolyan, sok számítással, de az erdélyieknek Bánffy Miklós kellett, aki nem számolt, hanem megígérte, hogy a tőke özönleni fog Erdélybe. Őt éljenezték és elfogadták a határozati javaslatot, amely szerint természetesen felkéri a pénzügyminisztert, hogy hozza Erdélybe a tőkét.

Kint a folyosón, a Rákóczi György dicsőségét hirdető régi márványtábla alatt vállát vonva jegyezte meg valaki:

— Az erdélyiek most magukra maradtak a földgázukkal. Majd úgy járnak vele, mint a szegény ember, aki egy nagy darab gyémántot talált. Gyönyörű gyémánt volt, nem is adta oda semmi pénzért. Amikor éhen halt, a nagy darab gyémántot még mindig ott szorongatta a kezében... Hegedüs Gyula.

Tanácskozás a földgázzal.

Kolozsvárott nagy érdeklődéssel várták az értekezlet lefolyását. Mintegy kétszázan jelentek meg a közgyűlési teremben. A város előkelőségei közül ott voltak báró Kemény Ákos főispán, gróf Bély Ákos, báró Apor István, gróf Bethlen József, gróf Bánffy Ernő, báró Inczedy Ádám, Ferencz József unitárius püspök és még sokan mások.

Szvacsina Géza polgármester délelőtt fél-tizenegy órakor nyitotta meg az ülést. Köszönetet mondott azért, mert olyan szép számban jöttek el Budapestről és a szomszédos vármegyékből. Azt hiszi, hiba lett volna, ha a kérdést helyi ügynek tekintik. Erdély sohasem zárkozott el az országos érdekek elől, bár az anyaországban nem igen tapasztalt hasonló támogatást. Ismerteti a pénzügyminiszter álláspontját. Lukács László azon a nézetén van, hogy a földgázzal előbb Erdély szükségleteit kell kielégíteni és csak azután lehet gondolni a további hasznosításra.

Azután megalakult az értekezlet. Elnök lett gróf Bély Ákos.

A napirend előtt felszólal Sándor János volt államtitkár. Nem kételkedik abban, hogy Szerényi felhatalmazást kapott a pénzügyminiszter álláspontjának ismertetésére, de meg kell jegyeznie, — nehogy az értekezlet során félreértések származzanak — hogy Lukács László ezt az álláspontját már közölte több erdélyrészi képviselővel és érdekelten is. Indítványozza, hogy az értekezlet szavazzon köszönetet a pénzügyminiszter nyilatkozatáért, amely megnyugtató, mert azt mutatja, hogy az illetékes körök is távol vannak az erdélyi érdekek megcsorbításától. Az indítványt általános élénk helyesléssel elfogadták.

Szádeczky Gyula egyetemi tanár fejtegeti ezután a metángáz keletkezését, hevítőerejét és értékét.

Dr. Heltai Ferenc szót kér, hogy helyreigazítsa Szádeczky egy tévedését. Szádeczky azt mondta, hogy Kissármáson az előmlő gáz értéke meghaladja a százezer koronát. Nem szereti, hogy ilyen tévedés hangzik el az értekezleten. Az előmlő gáz értéke alig több négyezer koronánál, mert az üzleti érték köbméterenként mindössze fél fillér. Milyet ennél nagyobb számot veszünk alapul, beletévedünk a mese világába.

Szádeczky Gyula sajnálja, hogy egy számot is mondott az előadásában. A félfilléres számítás azonban mindenesetre koldusnak való érték.

Dr. Cholnoky Jenő egyetemi tanár a metánkutató eredményeit vázolja. Szem előtt tartva azt, hogy nem csupán a kissármási kútról van szó, hanem a további kiaknázások minden lehetőségéről, a földgáz száznegyven vaggon kösznet képvisel fűtő-értékben és a szolgáltatóképessége egy év alatt négyszáztizenhatmillió köbméter gáznak felel meg. Tekintve azt a tervet, hogy a földgázt innen elvigyék, Budapestnek nyolcvanmillió köbméter kell és így az egész Alföldet is ezzel lehetne világítani és fűteni, azonkívül Erdélynek is marad vagy hatvan millió köbméter. Erdélynek szüksége van az állami támogatásra. Indítványozza, hogy az értekezlet forduljon az államhoz és a pénzügyi kormányhoz, segítsen ennek a földkincsnek a kiaknázásában, hogy Erdély visszanyerhesse a fejedelmi korát és ha a gázt elvezetik, gondoskodjanak Erdély érdekeiről. Az indítványt nagy lelkesedéssel elfogadták.

Böhm Ferenc királyi mérnök a földgáz értékéről beszélt. Igazat ad Heltainak, mert a kútgáz valódi értéke csakugyan nem több köbméterenként egy fél fillérnél. Megvilágítja az egész gázkérdést. Szavai meglepetést is hoztak. Megállapítja, hogy még egyáltalán nem is kezdték meg a furásokat azokon a pontokon, melyeken már rég meg kellett volna kezdeni a furásokat. Elismeri, hogy megtörtént a furási pontok megjelölése és hogy a megjelölésekben megnyilvánul az államnak az a szándéka, hogy Erdély ipara hasznosodjon. De még nem történtek meg azok a furások, amelyek arra engednének következtetni, hogy milyen terjedelmű és mértékű a földgáz előfordulása. A program az, hogy legközelebb tíz ponton fognak hozzá a furáshoz és pedig: Marosújvárott, Szászrégenben, Marosszentgyörgyön, Szentenedeken, Dicsőszentmártonban, Csongván, Marospécsett, Nagylakon, Sajóudvarhely és Bázán.

A mérnök előadását szünet követte. Azután Szentkirályi Ákos királyi tanácsos, közgazdasági előadó szót hozza a kérdéshez. Majd Sándor János volt államtitkár hosszabb beszédben lelkes erdélyi hazafias szavakkal jelentette ki, hogy hozzájárul a Cholnoky indítványához. Hoor-Tempis Mór műegyetemi magántanár műszaki szempontból világította meg a kérdést. Schuller Rezső azt hangoztatta, hogy Brassó és Szeben mellett is végezzenek kútfurásokat. Pfeiffer Ignác műegyetemi tanár indítványozza, hogy az értekezlet sürgesse meg a kormányt a furások mielőbbi megkezdésére. Tudni kell, hogy mennyi földgáz van, mert addig céltalan dolog belefogni az iparvállalatok létesítésébe.

Ezután ismét dr. Heltai Ferenc szólt föl. Gazdasági kérdéseket csak ceruzával a kezében szeret tárgyalni és nem megy el a fantazmagóriák útjára. Cholnoky nem hivatott arra, hogy véleményt adjon a budapesti viszonyokról. A földgázt nagyon patriotisztikus hangon féltékeny témává teszik, hogy Erdélyből elviszik a földgázt. Évek multával sem leszünk annyira bizonyosak, hogy távvezetéseket állíthassunk fel. Szó sem lehet arról hogy Budapest 1914-ig távvezetékén gázt kapjon. Figyelmezteti az erdélyi érdekelteket, hogy ha Budapest nem kap távvezetékén át gázt, akkor a közbeeső városok sem kapnak, köztük Kolozsvár sem. (Általános élénk helyeslés.) Ez az igazság, ha kellemetlenül hangzik is. A földgáz nemcsak Erdély, hanem az egész ország érdeke és ezért közös megoldással kell a kérdést elintézni. A királyi mérnök felszólalásából tudja, hogy a furásokat még el sem kezdték. Arra, hogy csak ezután fognak hozzá a munkához, Budapest még nem alapíthat semmit.

Végül gróf Bánffy Miklós hangoztatta, hogy elsősorban is Erdély érdekeit kell megvédelmezni.

Ag előadásokat vita követte, amelyben elsőnek

Sándor János nyugalmazott államtitkár, országgyűlési képviselő vett részt. Köszönetet mondott a polgármesternek a meghívásért. Ugy ő, mint azt hiszi, minden erdélyi ember, szívesen elismeri Kolozsvár vezető szerepét, de a földgáz kérdését nem lehet pusztán a lelkesedés alapján eldönteni. Ennél a kérdésnél a kétszeresítő a döntő. A kérdés azonban nem jogosít fel tulhajtott reményekre. Elmondja erre nézve, hogy ő már tárgyalt az összes nagy intézetekkel, de eredménytelenül. Cholnokyval szemben azt vitatja, hogy nem az életszerűség az oka a székelyek Romániába való kivándorlásának, hanem az, hogy a határon Romániának több nagyjelentőségű ipartelepe van. Elismeri, hogy nagy baj, ha elviszik Erdélyből a földgázt, de sokkal nagyobb baj, ha felhasználatlanul megy a levegőbe. Nem tiltakozik a földgáz elvezetése ellen, de részesítsék Erdélyt a hasznból és csak a felesleges mennyiséget vigyék el. A benyújtott határozati javaslatot csekély stílusos módosításokkal elfogadja.

Hoor-Tempis Mór egyetemi tanár szerint a földgáz felhasználása tekintetében tulhajtott remények vannak. Holott magának a gáznak a kérdését lebecsülik. Külföldi példákkal bizonyítja a földgáz jelentőségét és arra a konklúzióra jut, hogy az állam ne gépeket és pénzt adjon ipari szubvenciók címén, hanem a földgáz segítségével termelt energiámmennyiség egy részét ossza szét az iparosok között.

Pfeiffer Ignác műegyetemi tanár nem tartja kielégítőnek a gáz felhasználására eddig történt intézkedéseket és azt kívánja, hogy a lehető legrövidebb időn belül tegyék meg az intézkedéseket a gáz értékesítésére nézve. Bizonyítja, hogy éppen ez az érdek teszi szükségessé a távvezeték megépítését.

Schuller Rezső országgyűlési képviselő azt kívánja, hogy Erdély nagyobb városai közelében is végezzenek próbafurásokat.

Dr. Heltai Ferenc tiltakozott Cholnokyval a főváros adminisztrációjára vonatkozó kijelentései ellen. (Cholnoky ugyanis azt állította, hogy Budapest a gáz a főváros házi kezelésében drágul.) Cholnokyval e téren személyes tapasztalatai nem lehetnek és így véleményem sem mondhat. Különböző is fölösleges az érdekeltek aggodalma, mert a dolgok mai állása mellett még hosszú évekre ki van zárva, hogy Budapest a földgázt igénybe vegye. Arra azonban felhívja az értekezlet figyelmét, hogy Kolozsvár nem kap földgázt, ha a budapesti távvezeték meg nem épül, mert Kolozsvár egymaga nem képes a vezeték megépítésére. Közös távvezetéknek kell felfogni az összes kutak termelését, mert csak ez az alkalmas mód a földgáz értékesítésére.

Dr. gróf Bánffy Miklós szerint Kolozsvár városa a maga partikuláris érdekeit mindenkor alárendelte az ország érdekeinek. Amint azonban Erdély fejlődéséről van szó, Kolozsvár nem lehet árulója Erdély érdekeinek. Minden szempont azt parancsolja, hogy a földgázt Erdély elhanyagolt iparának és gazdaságának felvirágzására fordítsák. Ily irányban kell mindenkinek közreműködni, aki tud pénzzel, aki nem tud, munkával. A benyújtott javaslatához hozzájárul.

Cholnoky személyes kérdésben való felszólalása után az értekezlet a benyújtott indítványokat elfogadta.

Vasut-ügyek.

A délutáni értekezlet, amelyet négy órakor nyitott meg gróf Bély Ákos, az erdélyi tranzverzális vasut kiépítésének kérdésével foglalkozott. Az új vasutvonal, amelynek célja, hogy Magyarország és Oroszország legnagyobb kikötővárosa, Odessa között lehető legrövidebb és közvetlen összeköttetést létesítsen, az előadói tervezet szerint Apahidáról Szászrégen felé ágaznak el, majd Maroshévízről Tölgyes felé menne és közvetlen összeköttetést létesítené Jassyval, innen Odesszáig, illetve a Fekete-tengerig haladna. E tárgyban négy előadás hangzott el és pedig Váczy István államvasuti felügyelő, Gere Kálmán műszaki tanácsos, aki az új vonal lejtési viszonyairól beszélt, dr. Kenéz Béla egyetemi tanár, aki az új vonal közgazdasági és nemzetpolitikai fontosságáról szólt, végül dr. Kálmán József kereskedelmi és iparkamarai titkár, aki az új vonal kereskedelmi jelentőségéről értekezett.

Az előadásokat vita követte, amelyben elsőnek Sándor János szólt fel, aki azt mondta, hogy ha az ország érdekeit jól akarják szolgálni, akkor több vonal építéséről kell gondoskodni. Új vonalra is szükség van, de ennek iránya Marosvásárhely legyen és innen mehét a tervezett irányban tovább. Marosvásárhelyről azonban még tovább kell menni a Székelyföldre keresztül Ágostonfalva felé s egyben sürgeti az alvinc-vöröstoronyi vonalnak Románia felé való becsatlakozását. A kormányban meg van a jóindulat, hogy ezek a kívánságok teljesüljenek.

A tetszéssel fogadott beszéd után dr. Török Andor Kézdivásárhely polgármestere szólt, aki mindenben egyetért Sándor Jánossal, de az összeköttetést nem Odessza, hanem Galac felé kívánja létesíteni.

A vita további folyamán felszólalt Blau Gyula vállalkozó mérnök, majd Lovassy Andor, Torda-